

Odbor i zborovi hrv. pievačkog društva „DOMOLJUB“ u Koprivnici dne 24. VI. 1934. kod proslave 25. godišnjice opstanka.

1. Duga ulica početkom 20. stoljeća, desno nedostaje kuća u kojoj se rodio Mihovil Kolaric
2. Mihovil Kolaric, mladomisnik, srpanj 1905.
3. Kateheta Mihovil Kolaric, razred dječake pučke škole u Koprivnici 1939.
4. Zborovođa Mihovil Kolaric sjedi u prvom redu, peti od desna na lijevo
5. Euharistijski kongres u Koprivnici, 6.-8. srpnja 1937. Završna procesija na Trgu dr. Ante Starčevića (danas Florijanski trg), u prvom redu desno Mihovil Kolaric
6. Dvorište okruženo sa zgradama u Staroj Gradiški

Dr. med. Milivoj KOVAČIĆ

MIHOVIL KOLARIĆ, SVEĆENIK - KATEHETA

KOPRIVNICA, 1880. - KPD STARA GRADIŠKA, 1948.

PODRIJETLO, ŠKOLOVANJE I STUDIJ BOGOSLOVIJE

U knjizi rođenih župe sv. Nikole u Koprivnici uvedeno je 1880. godine pod rednim brojem 100 da su 20. rujna 1880. godine rođeni *dvojčeki* - blizanci, nazvani Mijo i Treza. Otac djece bio je Val-ko Kolarić, zanimanjem klobučar - šesirdžija, a majka Ana, rođena Virger, kućanica. Rođeni su u obiteljskoj kući broj 156 (danas je to ista kuća pod brojem 2, op. MK.), a nalazila se u poznatoj koprivničkoj Dugoj ulici.

Mijo - Mihovil proveo je djetinjstvo u rodnoj kući, igrajući se s djecom, svojim vršnjacima, kojih je uvijek bilo puno u toj ulici. U tadašnje vrijeme Dugu ulicu nastanjivali su uglavnom zemljoradnici i zanatlije, što nam potvrđuje i zanimanje oca Valka. Krsni kum djeci obrtnika Valka Kolarića bio je Ljudevit Ščetinec, opančarski obrtnik koji je izrađivao opanke koji nisu imali savinuti kljun kao što to imaju tzv. "srpski opanci". Uz ove navedene obrtnike - zanatlije u gradu su uspješno djelovali užari, čizmari, postolari, krojači, lončari, medičari, tesari i još neki manje razvijeni obrti.

U rodnom je gradu Mijo polazio i uspješno završio četiri razreda pučke ili osnovne škole. Prema izvješću niže opće pučke dječjačke i djevojačke škole u slobodnom i kraljevskom gradu Koprivnici, Mijo Kolarić je završio prvi, drugi i treći razred kao odlikaš te četvrti razred u školskoj godini 1891.-92. prvim redom s odlikom.

Nakon uspješno završene osnovne škole u Koprivnici, u prvi je razred Kraljevske realne gimnazije u Varaždinu Kolarić upisan u školskoj godini 1893.-94. Tu je završio razrede od prvog do šestog, zatim prelazi u Zagreb i u nadbiskupskom liceju završava školske godine 1899. - 1900. sedmi, a školske godine 1900. - 1902. i osmi razred. Ispit zrelosti - veliku maturu položio je 12. srpnja 1901. godine na Kraljevskoj realnoj gimnaziji gornjogradskoj u Zagrebu. Bogosloviju polazi na Sveučilištu u Zagrebu, studij teologije započinje školske godine 1901. - 1902., upisavši prvi semestar, a 1904. - 1905. završava osam semestara bogoslovnog fakulteta Kraljevskog sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu. Nadbiskup zagrebački, dr. Juraj Posilović, 16. srpnja 1905. godine zaređio je Mihovila Kolarića za svećenika. Mladu sv. misu služio je u rodnom gradu koncem srpnja 1905. godine.

U SLUŽBI KAPELANA I KATEHETE

Svoje djelovanje u svećenstvu Mihovil Kolarić je, kao mladi kapelan, započeo dekretom Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu od 11. 8. 1905. u župi u Pregradi u Hrvatskom Zagorju gdje je službovao godinu dana do 10. 8. 1906. kada je premješten za kapelana u župu Posavski Bregi. O njegovom djelovanju u Pregradi ne može se saznati ništa jer su svi župni i crkveni dokumenti za vrijeme Drugog svjetskog rata uništeni.

U župi Posavski Bregi bio je kapelan od 10. 8. 1906. do 26. 3. 1909. kad je unaprijeđen za upravi-

telja te župe. Ova župa osnovana je 1790. godine, a spada u ivanićgradski dekanat. O djelovanju Mihovila Kolarića u toj župi postoje samo podaci iz njegovog Osobnika koji je pohranjen u arhivi Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu. Spomenica župe Posavski Bregi vodi se tek od 1916. godine.

U sadašnjoj župnoj spomenici sv. Vida u Pitomači (koja se vodi od 1900. godine) u svezi djelovanja tadašnjeg kapelana Mihovila Kolarića, koji je u toj župi djelovao od početka 1910. do kraja 1912. godine, zapisana je samo jedna rečenica: "Umjesto kapelana Karla Blažekovića koji odlazi u Podravske Sesvete na njegovo mjesto dolazi kapelan Mihovil Kolarić." Prema zapisu o Osobniku i službenim podacima u tzv. Službeničkom listu iz 1926. vidljivo je da je Mihovil Kolarić položio župski ispit 19. X. 1911. godine, tj. u doba kada je bio kapelan u Pitomači.

U Osobniku i Službeničkom listu str. 4 navedeno je: "Dekretom Kraljevske hrv. slav. dal. zemaljske Vlade, odjel za bogoštovanje i nastavu od 1. XII 1912., br. 30103., Mihovil Kolarić imenovan je privremenim vjeroučiteljem Niže pučke škole u Koprivnici. Dužnost nastupio prvog siječnja 1913. godine. Dekretom iste ustanove od 3. VII. 1915. imenovan je za pravog vjeroučitelja iste pučke škole. O djelovanju Mihovila Kolarića kao katehete-vjeroučitelja na koprivničkim školama od početka 1913. godine postoje vjerodostojni podaci u godišnjim izvješćima tih škola. Iz tih Izvješća vidljivo je da je vjeronauk predavao u Nižoj općoj pučkoj dječjačkoj i djevojačkoj školi, Ženskoj stručnoj i Šegrtskoj školi u slobodnom kraljevskom gradu Koprivnici.

Iz dokumenata o 30 godišnjem radu i djelovanju Mihovila Kolarića kao katehete i državnog službenika možemo zaključiti da je u svojem radu bio savjestan, pravedan, čestit i dosljedan svojoj službi i poslanju kao svećenik, kateheta-vjeroučitelj u svim koprivničkim školama u kojima je predavao vjeronauk i u takvom su ga sjećanju zadržali svi njegovi učenici.

SVEĆENIČKO DJELOVANJE U KOPRIVNICI

Uz katehetsku službu u koprivničkim školama, Mihovil Kolarić djelovao je i kao svećenik u župi sv. Nikole. Osim svakodnevnih sv. mise koju je služio u sedam sati u jutro, svake nedjelje i blagdanom u devet sati služio tzv. đlačku misu, kojoj su bili prisutni uglavnom njegovi učenici. Za vrijeme te sv. mise ponekad je pjevao đlački pjevački zbor, kojeg je Kolarić uvježbavao i odabirao pjesme koje će izvoditi. Učenike koprivničkih škola pripremao je za prvu sv. pričest i sv. potvrdu. U dane prije velikih katoličkih blagdana, Božić, Uskrs, Tijelovo, Spasovo, dan sv. Nikole, uvijek je bio u ispovjedaonici i to ne samo za učenike, nego i za sav ostali kršćanski puk. Bio je aktivan u tadašnjim vjerskim organizacijama koje su okupljale djelotvorne ljude katoličkog svjetonazora, a koji su bili uključeni u Orlovskoj organizaciji. Natjecao se za župnika u Koprivnici u rujnu 1923. godine, ali nije uspio, već je na to mjesto izabran dotadašnji župnik u Vrbovcu, Stjepan Pavunić. Tako su se od početka ožujka 1924. godine na službi u koprivničkoj župi našla dva Podravca, jedan Virovec, a drugi rođeni Koprivničanac.

Na velikim duhovskim i tijelovskim procesijama oko središnjeg gradskog parka i u župnoj crkvi sudjelovali su skoro svi učenici pučkih škola, pod vodstvom katehete Mihovila Kolarića koji ih je za te prigode i pripremao. Sudjelovao je u velikim pripremama i održavanju Euharistijskog kongresa koji je održan u Koprivnici 1927. Prigodom održavanja tog kongresa, prvog sv. pričesti pristupilo je oko tri stotine školske djece, koju je pripremio njihov kateheta uz pripomoć časnih sestara Družbe Kćeri Božje ljubavi iz koprivničkog samostana u Basaričekovoj ulici. Isto tako, sudjelovao je u održava-

nju Drugog euharijskog kongresa 1937. godine, u čijem je završnom dijelu sudjelovao i nadbiskup supomoćnik-koadjutor, dr. Alojzije Stepinac.

Tadašnji koprivnički župnik i dekan Stjepan Pavunić imao je dužnost vršiti kontrolu djelovanja i rada vjeroučitelja i provjeravanja znanja učenika u školama i on je to barem jednom godišnje i izvršavao. Uvijek je napisao da su djeca, đaci i učenici naučnici kao i polaznice-djevojke ženske stručne škole katehete Mihovila Kolarića pokazali zadovoljavajući uspjeh u znanju iz vjeronauka. Kateheta Mihovil Kolarić ocijenjen je odlično kako piše i u Spomenici župe sv. Nikole u Koprivnici.

PJEVAČ, GLAZBENIK, DIRIGENT I ZBOROVOĐA

Mihovil Kolarić se već za vrijeme studija na Bogosloviji istaknuo svojim lijepim glasom i znanjem sviranja orgulja i harmonija. Kao aktivni pjevač bio je nekoliko godina (1903.-1905.) član zbora sjemeništara Nadbiskupije zagrebačke, o tome nam svjedoči i fotografija članova zbora. O njegovom pjevačkom i glazbenom djelovanju potvrđuje nam i zapis iz njegovog Osobnika u kojem je istaknuto da se bavi glazbom kao orguljaš, zborovođa i dirigent, a neko vrijeme bio je nastavnik glazbe u koprivničkoj realnoj gimnaziji. Najviše uspjeha imao je kao zborovođa u koprivničkim pjevačkim društvima "Podravcu" i "Domoljubu" gdje je djelovao punih trideset godina (1913.-1943.).

U povijesnoj dokumentaciji (Spomenica, arhivski spisi, napisi u glasilima crkvenim i civilnim) u župama gdje je službovao kao kapelan (Pregrada, Posavski Bregi i Pitomača) nije nigdje ništa zapisano o njegovom djelovanju što se tiče pjevanja i glazbe. Možemo samo pretpostaviti da se u tim župama bavio sviranjem orgulja, harmonija, uvježbavao, podučavao i dirigirao crkvenim zborom. Tek dolaskom u službu u Koprivnicu 1913. godine i nadalje sve do 1943. godine nalazimo sustavno vremenski opisano njegovo društveno djelovanje, prvenstveno u zapisnicima sa sjednica pjevačkih društava "Podravec" i "Domoljub", raznim novinskim izvješćima, crkvenim glasilima, Spomenici župe sv. Nikole, raznim privatnim i službenim dopisima i pismima te u arhivskoj pismenoj i tiskanoj građi pohranjenoj u Koprivničkom gradskom muzeju.

DUGOGODIŠNJI DRUŠTVENI DJELATNIK

Od 1. siječnja 1913. godine kad je Mihovil Kolarić započeo djelovati kao kateheta u koprivničkim školama, započinje i njegovo uspješno djelovanje u Hrvatskom pjevačkom društvu "Podravec" (dalje HPD "Podravec"). Iz zapisnika sa sjednice HPD "Podravec" održane 9. IV. 1913. godine vidljivo je da je za tajnika društva izabran Mihovil Kolarić, dužnost je vršio sve do 1919. kada je postavljen za privremenog zborovođu. Poslije smrti osnivača društva i zborovođe Tome Šestaka 1921. godine, Mihovil Kolarić postaje zborovođa.

U ožujku 1921. godine Kolarić zbog nesuglasica s Upravom HPD "Podravec" napušta društvo i prelazi u Hrvatsko obrtničko-radničko obrazovno i pjevačko društvo "Domoljub" (dalje HOROPD "Domoljub") u kojem je prvo pjevač u zboru. Prema zapisima u knjizi zapisnika s odborskih i glavnih godišnjih skupština "Domoljuba" od 1909.-1924. godine vidljivo je da je Mihovilu Kolariću brzo dana prilika i čast da 3. srpnja 1921. godine svečano blagoslovi novi društveni barjak. Toj je velikoj svečanosti bilo prisutno 15 pjevačkih zborova iz raznih krajeva Hrvatske i oko 600 pjevača, a priredba se održavala u dvorani Domoljub, prepunoj posjetitelja.

Neslužbeno je Mihovil Kolarić imenovan i postao zborovođa pjevačkog društva "Domoljub" u stu-

denom 1921. To imenovanje službeno je potvrđeno na sjednici društva od 23. veljače 1922. kada je i službeno imenovan za zborovođu, uz mjesečnu naknadu od 300 kruna. Svojim zalaganjem uspio je obnoviti i tamburašku sekciju društva.

Po pravilima Društva, glavne godišnje skupštine održavale su se obično koncem ožujka mjeseca s izvješćem o djelovanju i radu društva u protekloj godini, u kojem je o djelovanju muškog, ženskog i mješovitog zbora i tamburaške sekcije te o ostalim djelatnostima govorio ili čitao izvješće i zborovođa Kolarić. Evo i dijela iz jednog takvog izvješća: "U toku 1923. godine osim već spomenute priredbe na Fašinsku nedjelju, pjevački zborovi kao i tamburaški zbor u toj godini sudjelovali su na društvenim manifestacijama, koncertima i raznim prigodnim priredbama, osim u Koprivnici i u Osijeku, Ludbregu i Virju, gdje su postigli zavidne uspjehe i osvojili diplome i nagrade".

Osim zapaženih uspješnih nastupa u 1925. godini u Koprivnici, zborovi su nastupili u Petrinji, u Zagrebu na proslavi 50. obljetnice zagrebačke "Slobode" i nekim drugim mjestima. Najzapaženiji nastup zbora bio je 25. listopada 1925. godine u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu gdje su nastupili s drugim pjevačkim društvima. O tom nastupu Koprivničanaca u zagrebačkom Hrvatskom kazalištu pisalo se pozitivno u zagrebačkom Jutarnjem listu, Hrvatskom Obzoru, sv. Ceciliji i u koprivničkim tjednim novinama. O navedenom uspješnom nastupu društvenih zborova "Domoljuba" Odbor je na sjednici održanoj 25. listopada 1925. odao posebno priznanje za taj uspjeh svojem poštovnom zborovođi Mihovilu Kolariću.

Prema godišnjim izvješćima zborovođe Mihovila Kolarića, društvo unazad 10 godina broji prosječno 250-300 upisanih članova, ali od toga aktivnih pjevača ima do 40., ostalo su podupirajući članovi, utemeljitelji i začasni.

Od najvažnijih događaja u 1929. godini potrebno je napomenuti odluku odbora sa sjednice održane 13. prosinca 1929. na kojoj je jednoglasno odlučeno da zborovođa Mihovil Kolarić dobiva dirigentski štapić, vrijedan u ono vrijeme 700 dinara i to kao znak sjećanja na dvadesetu obljetnicu osnivanja i djelovanja "Domoljuba". Povodom ove odluke i dodijeljenog mu dara, zborovođa Mihovil Kolarić izjavljuje da mu je dodjela dirigentskog štapića dokaz ljubavi i poštovnosti koju iskazuje prema društvu, a da će mu darovani dirigentski štapić biti najveća svetinja i vječna uspomena na toliko dragi mu "Domoljub".

Na odborskoj sjednici, održanoj 15. siječnja 1930. prihvaćen je i odobren rukopis zborovođe Kolarića pod naslovom "Historijat Domoljuba" u kojem je na temelju povijesnih dokumenata opisano djelovanje od osnutka do tadašnjih dana. Voditelj sjednice zahvaljuje se autoru Mihovilu Kolariću na uloženom trudu. Unatoč napomeni Dragutina Feletara u knjizi "Glazbeni život Koprivnice", Varaždin, 1976.-1977., u potpisu pod tekstem pod br. 411 na str. 138 navodi se da je "Historijat Domoljuba" napisao Mihovil Kolarić 1929., rukopis str. 4 čuva se u Muzeju grada Koprivnice (dalje MGKc). Kod priprema za ovaj rukopis potražio sam i razgledao svu postojeću dokumentaciju o Domoljubu, a koja je pohranjena u MGKc, ali nisam uspio pronaći niti jedan primjerak spomenutog "Historijata Domoljuba" što mi je veoma žao jer je to jedini rukopis napisan od zborovođe Mihovila Kolarića.

Svoje izvješće na XXII. godišnjoj skupštini Društva iz 1935. zborovođa Mihovil Kolarić završava ovim rečenicama: "Zborovi izvode uz male iznimke sve skladbe od naših nezavisnih autora udruženi u "Skladu" te prema tome izvode najljepše bisere našeg narodnog blaga, naše hrvatske narodne pjesme, koje obrađuju najbolji naši hrvatski skladatelji i propagatori naše autohtone narodne kulture i našeg hrvatskog glazbenog izražaja. Stavlja se na srce svim članovima da budu u sljedećoj poslovnoj godini što revniji, oduševljeniji te ustraju u plemenitom radu oko naše lijepe hrvatske pjesme".

Proslava 30. obljetnice osnivanja, postojanja i djelovanja HOROPD "Domoljub" uspješno je održava 18. lipnja 1939. godine. Toj proslavi prisustvovali su članovi pjevačkih društava iz Bjelovara, "Dvojnice" i "Golub", Zagreba "Sloboda", Križevaca "Kalnik", Ludbrega "Podravina", Pitomače "Sloga", Virja "Rusan", Novigrada Podravskog "Vitez Trnski", HPD iz Kuzminca, iz Koprivnice "Podravac" i "Domoljub". Tom prigodom održan je svečani koncert uz sudjelovanje mješovitih, ženskih i muških zborova navedenih pjevačkih društava u prepunoj dvorani Domoljuba, a koji su pjevali skladbe Krnica, Matza, Lovrića, Jankovića, Odaka, Fallera i Špoljara. Tolik broj prisutnih pjevačkih društava i pjevača treba zahvaliti poduzetnom, agilnom i nadaleko dobro poznatom, uspješnom i uvaženom zborovodi "Domoljuba" Mihovilu Kolariću.

U godinama neposredno prije Drugog svjetskog rata smanjuju se društvene i kulturne aktivnosti kao i zainteresiranost za takva pjevačka društva i njihov rad. Tako je i u "Domoljubu", u kojem se broj aktivnih članova, pjevača i ostalih djelatnika iz godine u godinu smanjuje, a neke sekcije prestanu djelovati.

Nastankom Nezavisne države Hrvatske (dalje NDH) i u prvim godinama te Države, 1941. i 1942., pjevački zbor, iako u smanjenom sastavu, sudjelovao je na nekoliko državnih i prigodnih proslava. 10. travnja 1942. prigodom druge obljetnice osnutka NDH zbor je izveo nekoliko domoljubnih pjesama. Prema pisanju novina "Koprivnički Hrvat" od 19. siječnja 1942. godine objavljeno je: "Organizator uspješnog i dobrotvornog koncerta u organizaciji Udruge Pomoć, koji je održan 17. siječnja 1942. godine u dvorani Domoljub, bio je organizator zborovođa i dirigent Mihovil Kolarić. Od konca 1943. godine društvo prestaje djelovati, a u 1944. godini prestaje potpuno sa radom. Prestankom djelovanja HOROPD "Domoljub" u Koprivnici je završeno i tridesetogodišnje neprestano, uspješno i društveno plodonosno, kulturno, pjevačko, dirigentsko i zborovodno djelovanje svećenika i školskog katehete Mihovila Kolarića-Miškeca.

Uz društveno je djelovanje Kolarić volio i putovanja, izlete, prirodu, plivanje i more, bio je veoma društven i zabavan čovjek. Kao dirigent i zborovođa pjevačkog društva "Domoljub" u godinama njegovog najuspješnijeg djelovanja, u njegovoj su organizaciji članovi - pjevači sudjelovali na mnogim pjevačkim smotrama, koncertima i priredbama u mnogim gradovima i mjestima po Hrvatskoj i šire. Prigodom posjeta gradovima i krajevima uvijek je upriličio i razgledavanje i upoznavanje kulturno-povijesnih i sakralnih znamenitosti grada ili kraja. Svoje pjevače i članove društva vodio je i u Marijanska svetišta i to prigodom pojedinih blagdana i proštenja, u obližnje Močile, u Mariju Bisticu, Molve, Trsat, Ludbreg itd. Iako je bio svećenik, volio je društveni život, a kao dobar pjevač i zborovođa, u njemu aktivno i često sudjelovao.

NEPRAVEDNO OSUĐEN I ZATOČEN U STAROJ GRADIŠKI

Mihovil Kolarić - Miško, kateheta u mirovini, uhićen je po djelatnicima koprivničkog Odeljenja zaštite naroda (dalje OZNA) i lišen slobode 11. lipnja 1945. godine. Nakon dva tjedna preslušavanja, batinjanja, mučenja i drugih načina zlostavljanja, psihički i fizički iscrpljen potpisao je, pod pritiskom, u zatvoru OZNE u Koprivnici istražni zapisnik i 25. lipnja 1945. otpraćen Vojnom sudu komande bjelovarskog područja u Bjelovaru.

Na formalnom suđenju pred tadašnjim Vojnim sudom Vojne oblasti zagrebačke optužen je u pet točaka za djela protiv Naroda izvršena u vrijeme okupacije i trajanja NDH. Vijeće tog suda je na temelju optužnice 11. srpnja 1945. donijelo osudu "U ime naroda Jugoslavije" kojom se Kolarić Mi-

hovil osuđuje na smrt strijeljanjem, trajan gubitak građanske časti i na konfiskaciju njegove imovine u korist Narodnog Odbora Fronte. Međutim, Vojni sud II. Jugoslavenske armije presudom od 18. srpnja 1945. u Zagrebu, preinačio je presudu Vojnog suda u Bjelovaru od 11. srpnja 1945. kojom se ne odobrava kazna smrti strijeljanjem, već se Kolarić Mihovil, kažnjava lišenjem slobode s prinudnim radom od deset godina i tri godine gubitka građanske časti. Ova presuda postala je pravomoćna i osuđenik Kolarić Mihovil s ostalim supatnicima, braćom svećenicima i redovnicima, upućen je u Radni logor u Velikoj Pisanici, mjestu nedaleko Bjelovara i smješten u logoru u tzv. I. kažnjeničkog bataljona.

Općinsko mjesto Velika Pisanica, udaljeno 25 kilometara istočno od Bjelovara, uglavnom je raseljeno pod kraj II. svjetskog rata, a koncem svibnja i lipnja 1945. pretvoreno je u veliki tzv. Radni logor, u kojem su uglavnom i bili smješteni osuđenici Vojnog suda u Bjelovaru. Logoraši su bili prisiljeni živjeti bez najosnovnijih higijenskih uvjeta, uz tri oskudna obroka na dan i uz dobivanja malo vode za piće. Uz takve uvjete života logoraši su u jesensko-zimskim mjesecima bili prisiljeni svakodnevno pješačiti po nekoliko kilometara na udaljena polja gdje su ručno obavljali poljske radove i ubirali plodove s polja. Na još teže radove u šume, na rušenje drva i pripreme za ogrjev tjerani su, ne samo muškarci, nego i žene. Zdravstvena zaštita i liječenje logoraša bilo je minimalno i oskudno, najosnovnijih lijekova bilo je malo i nedostavno za veliki broj bolesnih, iscrpljenih, i povrijeđenih logoraša. U kući nazvanoj "ambulanta" radila su u to vrijeme dva koprivnička liječnika logoraša, bez mogućnosti da primijene svoje medicinsko znanje u takvim prilikama i okolnostima.

Već nakon kratkog boravka u logoru u Velikoj Pisanici, Kolarićeve dvije sestre, Katica i Marija, poslale su iz Koprivnice 27. srpnja 1945. molbu Vojnom sudu u Bjelovar da se na njihovog brata Mihovila Kolarića primijeni zakon o amnestiji i pomilovanju, međutim ta, kao i još neke kasnije poslane molbe, bile su odbijene. Logoraš Mihovil Kolarić je, početkom ožujka 1946. godine, s većom skupinom svećenika i redovnika otpraćen u kaznionicu u Staru Gradišku (dalje Kaz. S.G.). Logor u Velikoj Pisanici bio je napušten i likvidiran, a zatočenici su odvedeni u kaznionice u Lepoglavu i Staru Gradišku.

Kako su životarili ili bolje rečeno polagano ali sustavno umirali kažnjenici i robijaši u Kaz. S.G., najbolje nam pismeno i usmeno svjedoče izjave preživjelih nakon izdržane kazne, a osobito svećenika i redovnika. Kada je u proljeće 1946. godine sa skupinom svećenika i ostalih kažnjenika u Kaz. S.G. dopraćen i Mihovil Kolarić, bilo je započelo rušenje samostana i crkve koji su bili u krugu kaznionice opasani visokim zidom. Svećenici i redovnici uglavnom su sudjelovali u rušenju navedenih sakralnih građevina i to po izričitom naređenju i naredbi uprave kaznionice, uz pojačanu kontrolu i nadzor čuvara. Cigla i ostali građevni materijal čistili su se golim rukama tako da je većina svećenika zadobila krvave žuljeve, a zatim rane. Raditi se moralo svaki dan, bez obzira na vremenske prilike i godišnje doba. U ovim radovima s ostalim svećenicima-robijašima sudjelovao je i koprivnički kateheta Mihovil Kolarić.

Živeći zajedno sa svojim supatnicima, braćom svećenicima i redovnicima, po zatvorima i kaznionicama preko dvije i pol godine, moralo se narušiti zdravlje 68-godišnjeg svećenika. Koncem 1947. godine započeo je pobolijevati, malaksati i slabiti. Prema tvrdnjama i izjavama osoba s kojima je boravio u istoj sobi nije mu na vrijeme pružena odgovarajuća liječnička pomoć, niti provedeno bilo kakvo liječenje, a nije bio primljen ni u zatvorsku bolnicu koja je djelovala u Kaz.S.G. Umro je 7. siječnja 1948. godine u zatvoreničkoj sobi, okružen svećenicima i redovnicima, i to navodno od trbušnog tifusa, u teškim mukama. Pokopan je, kao i svi umrli zatočenici u Kaz. S.G., na zatvorskom

groblju, s obilježjem i natpisom Miško Kolarić.

Kada i zašto je na spomeniku obiteljske grobnice Kolarić na koprivničkom gradskom groblju napisano Mihovil Kolarić, svećenik 1880. - 1948., iako se njegovi zemni ostaci nalaze na zatvorskom groblju Kaz. S.G.? Prema službenom zapisu u posebnoj knjizi umrlih koja je pohranjena u Matičnom uredu u Koprivnici na str. 247. piše: "Mijo-Mihovil Kolarić umro 07. 01. 1948. godine u logoru Stara Gradiška. Matični ured Stara Gradiška knjiga umrlih: strana 9/48., pod rednim brojem 3/48., upisano i službeno dostavljeno i unijeto u posebnu knjigu umrlih kod Matičnog ureda u Koprivnici". Kada je 1955. godine umrla i sahranjena u obiteljskoj grobnici Mihovilova sestra Katarina, bilo je te godine prošlo vrijeme zabrane da bi se mogli ekshumirati zemni ostaci njenog brata Mihovila i sahraniti u Koprivnici. Međutim, sestra Marija nije zbog siromaštva bila u mogućnosti to i učiniti, odnosno ispuniti posljednju želju svoga brata Mihovila. Prema pismu svećenika Adolfa Blage, koji je bio suputnik Mihovila Kolarića u Kaz. S.G., a uputio ga je 7. veljače 1951. sestrama u Koprivnicu, između ostalog bila je napisana i ta posljednja želja sestrama koju mu, nažalost, nisu mogle ispuniti. Grobovi umrlih zatvorenika čije zemne ostatke nakon službeno propisanih godina nisu mogli ekshumirati njihovi najbliži (za Mihovila Kolarića bila bi to 1955. godina, suđen je na 10 godina) ostali su u zemlji neoznačenih, zapuštenih i nepoznatih grobova.

O smrti svećenika Mihovila Kolarića, uz podatke iz životopisa, zapisano je u knjizi preminulih svećenika Zagrebačke nadbiskupije od 1912.-1977., na str. 149. 7. siječnja 1948.: "Mihovil Kolarić, vjeroučitelj u miru, umro od tifusa u logoru Staroj Gradiški, tamo je i pokopan". U službenom vjesniku nadbiskupije Zagrebačke (okružnica) broj 1-1948., na str. 11, objavljeno je pod naslovom Naši pokojnici pod red. brojem 2: "Kolarić Mihovil, bivša kateheta u Koprivnici 7. 01. 1948., u logoru u Staroj Gradiški. Tamo i sahranjen".

Svoj mučenički i robijaški ovozemaljski život Mihovil Kolarić, u 68. godini života i 43. godini svećeništva, završio je kao robijaš u Kaz. S.G. Kao svećenik i vjeroučitelj bio je dobar čovjek, svoj život i svećenički poziv posvetio je svome hrvatskom katoličkom narodu, a kao vjeroučitelj i prosvjetni djelatnik posvetio se odgoju djece i mladeži. Bio je uspješni društveni djelatnik u koprivničkim pjevačkim društvima "Podravec" i "Domoljub", kao pjevač, zborovođa, dirigent, organizator mnogih koncerata i priredaba, društvenih izleta i nastupa pjevačkih zborova u Koprivnici i drugim mjestima.

Izvori:

1. Matični ured Koprivnica, knjiga rođenih i umrlih.
2. Izvješće Niže opće pučke djevojačke i dječake škole u slobodnom i kraljevskom gradu Koprivnici za školsku godinu 1888.-89., str. 23. MGKc.
3. Osobnik Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu, Kaptolski i Nadbiskupski arhiv u Zagrebu, str. 1-5.
4. Knjiga zapisnika pjevačkog društva "Domoljub", 1909.-1924., MGKc.
5. Knjiga zapisnika pjevačkog društva "Domoljub", 1929.-1935., MGKc.
6. Koprivničke novine, Koprivnica, 18. IV. 1926., MGKc.
7. Podravske novine, Koprivnica, 3. I. 1935., MGKc.
8. Podravske novine, Koprivnica, 4. IV. 1936., MGKc.
9. Hrvatska Podravina, Koprivnica, 20. VIII. 1937., MGKc.
10. Podravske novine, Koprivnica, 12. III. 1938., MGKc.
11. Koprivnički Hrvat, Koprivnica, 30. VIII. 1941., MGKc.
12. Koprivnički Hrvat, Koprivnica, 17. I. 1942., MGKc.
13. Koprivnički Hrvat, Koprivnica, 18. IV. 1942., MGKc.
14. Koprivnički Hrvat, Koprivnica, 18. IV. 1942., MGKc.
15. Državni Arhiv u Bjelovaru, Sudski spisi 1945.-1947.

16. Odjel za komunalne usluge, Groblje, knjiga pokopanih na groblju sv. Duha u Koprivnici, obitelj Ane i Valka Kolarić.
17. Pismohrana i foto arhiv Milivoja Kovačića.
18. Vjesnik Nadbiskupije zagrebačke (okružnica), br. 1-1948., str. 11

Literatura:

1. Don Ante Baković, Svećenici, žrtve rata i poraća, 1941.-1945. i dalje. Zagreb, 1994., str. 30.
2. Ivo Bjelokosić, Svećenik matični broj St. Grad. 2019. Dubrovnik, 2002., str. 155.
3. Petar Peko Cota, Svjedočenja, Zagreb, 1994., str. 121, 126, 130, 132, 246.
4. Dragutin Feletar, Glazbeni život Koprivnice, Koprivnica, 1977., Muzej grada Koprivnice, str. 136-152.
5. Stjepan Kožul, Spomenica žrtvama ljubavi Zagrebačke nadbiskupije, Zagreb, 1992., str. 156, 234, 237, 242.
6. Stjepan Kožul, Martirologij Crkve zagrebačke, Zagreb, 1998., str. 32, 166, 167, 233, 241, 245, 246, 248, 249, 250, 275, 295, 296.
7. Zlatko Josip Šafarić, Fra Anzelmo Canjuga, Split, 2002., str. 76.
8. Zdenko Štambuh i Joža Horvat, Dokumenti o protunarodnom radu i zločinima jednog dijela katoličkog klera, Zagreb, 1946., str. 349.
9. Spomenica župe sv. Nikole u Koprivnici
10. Knjiga preminulih svećenika Zagrebačke nadbiskupije od 1912.-1977., str. 14.